

Antonio Maria Labaien

GALTZAUNDI

Fitxategi hau “liburu-e” bildumako alea da,
liburu elektronikoen irakurgailurako prestatua.

Liburu gehiago eskuratzeko:

<http://armiarma.com/liburu-e>

Iturria: *Teatro osoa euzkeraz (II)*, Antonio Labayen. La
Gran Enciclopedia Vasca, 1977

<http://klasikoak.armiarma.com>

Egileari buruzko informazioa:

<http://zubitegia.armiarma.com/?i=276>

GALTZAUNDI

Ramos Azkarateren denborako
«Tolosarkeria»
gizonezko bakarrentzat

SAN SEBASTIAN
1961

RAMOX: Errera, bertsolari ta aldiz zapatari.

LEXAKA: Gozo ta txokolategillea.

GALTZAUNDI: Dendaria.

«**POCOFINO**»: Lengusua ta kirakoa.

RODRIGUEZ: Zapatari erdalduna. (Karabinero-izana).

D. SEBERO: Eskribaua.

MUTIKO: Amar bat urte ingurukoa.

Tolosako Arkupe plazatxoa 1890 aldian.

Arkupetan agertu bitez Galtzaundiren dendatxoa ta Ramoxen lan-tokia tresna ta guzi. Alde batera ta bestera bearrezko diran ate ta sartu-ateratzeko tartiak.

(Goiza da).

EKITALDI BAKARRA

I. AGERRALDIA

LEXAKA: *(Kale barrendik datorrela. Ramoxen lantokia-
ren aurrean gelditurik. Lesakatarren doñuan
mintza bedi).* Egun on, Ramox! *(Erantzuten ez
diola-ta berriz esanez indartsuago).* Egun on,
Ramox!...

RAMOX: *(Barrendik).* Bai gizona! entzun dizut... Egun
on, baiñan gosaldu arte ezer gutxi on, Lexaka.
Zera... buruko miña, plakiya ta armiarma saria
eztarri-zuluan...

(Agertuaz eztul egiñez).

LEXAKA: Kioa kentzeko goazen bada sagardotegira...
Mokarun bat izanen da... laguntzeko...

RAMOX: Bai! zerutik erorita... mana! Geok zerbait era-
maten ezpadegu geldituko gera jan-gose!

LEXAKA: Nik ez dizut bada etxian txokolatia bertze-
rik...

RAMOX: Nik emen berriz ubela.

LEXAKA: (*Par-egiñez*). Ori txarragoa duzu! Ramox! Zolu-erdiak utzi itzazu nere eizeko oñetakoentzako. (*Bota zar batzuek beatzaz siñalatuaz*). Ikusten baititut or azturik dauzkazula. Ez duzu deus egin.

RAMOX: Ez jauna! ez! oraintxe ari nitzayen pikia ematen. Gaur bertan bukatuko dizkitzut. Ia lenbaitlen erbiren bat iltzen dezuten, lagun artian jan dezagun.

LEXAKA: Zakurrek arrastoa artzen dute, ta biar bagoaz eizera, seguru da erbia ekartzea.

RAMOX: Zuek beti badezute arrastua mendian, baiñan nik erbi usaya kaxuelan nabaitu nai det... Txor-txin sagardotegian...

LEXAKA: Oraingoan asetzen al zaitugu, gizona!

RAMOX: Bitartean baraurik egon bear badet. (*Bere buruarengatik*). Kaixo Ramox ireak egin dik! Ez, ez, orain ere eskian ari zait barrena ta zerbait izango ote da.

LEXAKA: Bai gizona! Gosaltzeko Galtzaundik bakallo puska bat emango digu... Ez al dago etxean?...

RAMOX: Bai zera! Aren zai bagaude! Arategira joana da tripaki billa. Ark bai mauka!

LEXAKA: Alaba ere ez al dago etxean?

RAMOX: Ezta iñor ere! Katurik ere ez! Alaba?... (*Nardaz*). Or izango da bazterren batean Rodriguezen semearekin. Eta dendako atia irikia utzita gañera...

LEXAKA: Obeto guretzat. Orrela bakallo puska auke-ran artzen al dugu. Gero ordaingo diogu. Atea zabalik dagon lekuan sartzea ez duk pekatu... mixerikordiko egintza baizik.

RAMOX: Ez dago gaizki esana. Gosedunak, ezin du itxoin. Orixe egin biar degu. Baiñan Rodriguez aitak ez gaitzala ikusi dendan sartzen. Ixpia, salataria baita ori!

LEXAKA: Karabinero alena! Zer ajola ote zaio!

RAMOX: Semia Galtzaundiren alabarekin ezkontzia nai baitu ta etxia zaintzen dio beria balitz bezela. Likiskeri zikiña!

LEXAKA: Zer nai duzu neskatxek egin dezaten, erriko-semeak mutilzar gelditzen bazerate? Kanpotar-rekin ezkondu...

RAMOX: (*Abestuaz*).

«Mi padre gobernador
mi tio alkate
mis hermanas maestras
conmigo cásate»...

LEXAKA: Jakiña! (*Abestuaz*).

Ta Galtzaundi, ta Galtzaundi
apellidua duk ori!...

RAMOX: Goñi! Zera... (*Asarre bat-batean*). Bueno! ez nago bertso tako.. Gosiak ez du barkatzen. Sartu zaite dendara bakallo puska bat artzera. Nik Rodriguez zainduko det.

LEXAKA: Baiñan...

RAMOX: Tira! oraintxe! (*Besotik bultzata sartu araziaz*). Bakalloa or mai gañian dezu. Puska «dezentia» ekarri. (*Lexaka Galtzaundinean sarturik dagon bitartean, Ramoxek zeletan Rodriguezen denda aldera begiratzen du*). Zaude lasai! Ez gaitu iñork ikusten! Atera ziñezke...

LEXAKA: (*Bakallo puska eskuan duala ateriaz*). Gosaltzeko naikoa izanen dugu. Ogiarekin ez da txarra gaziegia ezpada.

RAMOX: Sagardo baxo pare bat geiago eranakin, bapo! (*Bakallo puska artu ta gordeaz*). Au ez digu iñork kenduko! Rodriguez! (*Aruntz begirtuaz*). Egin zak lo!

LEXAKA: Goazen bada... esna ez dedin. Jendearen otsa dator...

RAMOX: Anka egin dezagun, bai, Arpoxokalera...

LEXAKA: Gu billa nai gaituna ez da ez joango Santa-mariko Elizara.

(Bijoaz).

II. AGERRALDIA

Pocofino (bakarra)

(Bestaldetik sartzen dala ta Galtzaundiren ate-aurrean gelditurik) Eup! (Oiu egiñez). Lengusu! Primo...! Ez du entzuten! Ez euskeraz ta ez erderaz...! (Oiu aundiagoa egiñaz). Goñiiii!! Izena esatea ere alperrik dek:...! (Deadarka). Galtzaundi iiiiii!! Izengoitiya ere ez! Ta denda irikiya utzi! Galtzaundii!!

III. AGERRALDIA

Pocofino ta Rodriguez

RODRIGUEZ: *(Bere etxe barrendik erantzuten diola).*

Ha salido. No hay «naide».

POCOFINO: Ederra dek kontua. «Emen jo atea ta Rodriguezek erantzun. *(Rodriguezi)*. ¿No está la hija?

RODRIGUEZ: ¡Tampoco!

(Kanpora irtenaz).

POCOFINO: Vaya «pormalidá». Ya estará con tu hijo «lumando el pavo».

RODRIGUEZ: Qué se va a hacer... La «juventuz» s'a-provecha. Que trabajen los viejos.

POCOFINO: Y la tienda «vasía»... Pues ya le voy a «desir» a Galtzaundi.

RODRIGUEZ: Mi vecino el señor «Galchaundi» está enterao de lo que pasa y menda atiende su establecimiento si por un casual... hace falta. Por algo es uno del gremio...

POCOFINO: Lo que tú eres es «aprovechategui»... *(Berekiko)*. Ik nai dekena ire seme «alperraundi» Galtzaundiren alaba «ipur... aun... di...»-kin ezkondu. Guzia etxerako gelditu dedin.

RODRIGUEZ: No me gustan los líos. Yo soy un honrao industrial.

POCOFINO: Lo que eres es un mas mayor «petral».

RODRIGUEZ: (*Asarre*). A mí no me falta «dengún iznorrante»...

POCOFINO: Lo que te falta es diñero...

RODRIGUEZ: Y a ti educación...

POCOFINO: (*Bizi*). Pues vete a componer zapatos. (*Bizkar emanetz*).

RODRIGUEZ: Y tú a comer bellota... (*Dendara sartu ta atea itxiaz*).

POCOFINO: (*Itzuliaz*). Más hambre tienes tú, gosepasatu...!

RODRIGUEZ: (*Berriz atea iriki ta agertuaz*). Y tú un tragon...!!

(*Atea indarrez itxirik*).

POCOFINO: Y tú quedar con ganas! Emonio! Tripa zorri arraioa!

(*GALTZAUNDI-doñuan abestuaz*).

«...Tenemos viñas

Tenemos trigo

Tenemos mucho aseite...».

IV. AGERRALDIA

Pocofino ta Galtzaundi

GALTZAUNDI: (*Agertuaz*). Zer zan iskamilla ori! Zitala aiz orratiokan! Erretxiña! Beti badek errita, burruka ta «sesiyua»...

POCOFINO: Ezpa akik ba... Rodriguezek dizkik erruak... Emen zebillek beti «ikusmiran»... Ta al badu... «luze-arrapan»... Denda irikiya utzi baitek...

GALTZAUNDI: Ori ez! Gizon «ondrauba» dek... Nik esan zioat denda begiratzeko mataderaño jua naizen bitartian...

POCOFINO: Orrek nai duena dek emen «muturra sartu»... ta semia ire alabarekin ezkondu.

GALTZAUNDI: Ta iri zer? (*Zakar*).

POCOFINO: (*Leun*). Ez orrela jarri baiñan uste diat ire alabari ez zaiola komeni mutil orrekin ezkontzia! Alper aundi bat dek.

GALTZAUNDI: «Zozuak beleari ipurbeltz».

POCOFINO: Obe biarrez esaten diat. Gañera «soziyo» ta lengusu geran aldetik zer ikusiya badiat. Testamentua egiterakuan nitzaz gogoratuko intzala agindu uan. Eta «ixkritura»-n gauzak garbi jarri biar dizkiagu.

GALTZAUNDI: Bai motel, on guztiya eskribauak antolatuko ziguk eta egunen batian etorriko zala agindu zidaken.

POCOFINO: «Ramox» izan dedilla «testigu». Ark asko zekik gauza oietan...

GALTZAUNDI: «Xaxi-letradu» errena ua! Ik aitortu bear didakana orain dek, zer egin uan joan dan astian emandako milla errealekin.

POCOFINO: Bada... Txautu! Emen zeukat papera! (*Paper punta bat sakeletik ateriaz*). Irakurri zak, irakurri...!

GALTZAUNDI: (*Papertxa itzuliaz*). Alperrik dek. Bada-kik ez naizela ibilli «Eskolapiyoetan». Itzez esaizkidak.

POCOFINO: (*Oroituaz*). Ba... Kaja bat sardin-zat ... ogeita lau libra txokolate, arrua bat olio... bost kajapiko... ta.

GALTZAUNDI: Ori al da guztiya...?

POCOFINO: (*Gogoratuaz*). A! Ta larunbatean ekarri nitun iru bakallo!

GALTZAUNDI: Nun dira ba...? Emen ez zegok puska koskor au besterik! (*Eskuan arturik*), lardaskatua gañera!

POCOFINO: Bi bakallo Zeru Txikiko Joxepa-Antonik erosi zizkian gure zorraren ordaiñez... Irugarrenaren erdia... biok erdibana etxerako eramanduen. Eta beste erdia or izango dek nunbait.

GALTZAUNDI: Ori ez dek garbitasuna.

POCOFINO: «Soziedadiak» ala izan oi dituk.

GALTZAUNDI: «Suziedadia» esan naiko dek... Zera, zikinkeria! Ez natxiok konporme.

POCOFINO: Ik ez dek baliyo «komerziyorako».

GALTZAUNDI: Biok ere obiak gaituk «bebertziorako»... Pattarrik ez al dek erosi?

POCOFINO: Erari kontuan ez giñala sartuko ez al gendun ba erabaki? Neurriya artzia zaila baita! Beriala kiebra joko genian.

GALTZAUNDI: Goizaldian barrena berotzeko ez dek txarra. Naiz ez iñori saldu, guretzako bederik.

POCOFINO: Kontribuziyoa geyago ordaindu biarko giñike ta mikeletiai baimena eskatu. Ez zaiguk

komeni... (*Etenaz*). To! Ez al da eskribaua or datorren ori...?

GALTZAUNDI: (*Datorrenari begiratuaz*). Ala dek! Don Sebero. Egoki etorri-zetorrek...

POCOFINO: Ez aztu testamentu ta ixkriturarena!

V. AGERRALDIA

Lengoak eta ESKRIBAUUA (aldarte txarrean)

ESKRIBAUUA: Jainkoak dizuela egun on!

GALTZAUNDI: Baita beorreri ere! Ongi etorri!

POCOFINO: Goiz dabil, Don Sebero. Nik uste nuen abe-ratsak ez zirala oietik jekitzen berandu arte.

ESKRIBAUUA: Ala izan oi dira zuen usteak... «ustelak». Zuek baño lenago asten naizela lanean, egingo nuke. Eta elizako itzulia egin ta gero...

POCOFINO: Guk sagardotegikua berriz!

ESKRIBAUUA: Bai, sinisten det. An uzten dituzute txan-ponak eta osasuna. Alperkerian egonez.

POCOFINO: Beok «Kasinuan» bezela...

GALTZAUNDI: Ago isilik gizona. (*Pocofinori*).

POCOFINO: Latzaguak bota zizkiguk berak.

ESKRIBAUUA: Konseju onak ematea da gure bete-bearra.

GALTZAUNDI: Eskarrikasko, eskribau jauna.

POCOFINO: Beste zerbaitera ere etorriko zan beori.

ESKRIBAUUA: Baita ere. Egia esan bear da beti. Ramoxek nere oñetako zarrekin zer egin duan ikustera etorri naiz. Iru aste antolatzeko utzi nizkiola. Ta zapata berri auek miñ ematen didate. Ai! (*Ezin ibilliaz*). Gertu ez baditu nere zapata xarrak artu ta Rodriguezi eramango dizkiot.

POCOFINO: (*Parrez*). Ori esan balu lenago! Babak beraz?

GALTZAUNDI: (*Pocofinori*) Motel, ago isilik! (*Eskribauuari*). Eseri bedi D. Sebero. Laister etorriko da Ramox...

ESKRIBAUUA: Ez daukat itxoiterik. Presa aundiya det...

POCOFINO: (*Berekiko*). Guk berriz «errota».

GALTZAUNDI: (*Eskua aoan jartzen diola*). Itxiko al deka ori! (*Besotik elduaz*). Ua aguro Ramoxengana... Badakik nora...

POCOFINO: Bai, Santamariko elizara...

ESKRIBAUUA: Sagardotegian seguruago...

GALTZAUNDI: Beriala etortzeko esaiok. Don Sebero zai daukala. Eseri bedi. (*Alki batean eseri arazi*).

POCOFINO: Banoa bereala.

ESKRIBAUUA: Bai eta Lexaka ere ez da urruti izango ta arentzako ere gaztigu bat. Datorrela ua ere!

GALTZAUNDI: Bai asmatu ere! Beori aztiya al da edo zer!

ESKRIBAUUA: Eskribaua, eskribaua!

VI. AGERRALDIA

Galtzaundi ta Eskribaua

GALTZAUNDI: Zerbait artu nai badu D. Sebero?

ESKRIBAUUA: Nere zapata xaarrak artuko nituke. Estuegi baitauzkat berri oiek eta ezin naiz ibilli. Ai! ai!

GALTZAUNDI: Bada or izango ditu Ramoxek konpon-tzeke...

ESKRIBAUUA: Ez daukat bada itxoiterik! Dauden bezela Ramox alper orren eskutatik atera ta Rodriguezena eramatera noa oraintxe.

GALTZAUNDI: Ez beza ori egin. Nai badu zapata berriak orman sartu ditzazke ta lasatuko zaizkio...

ESKRIBAUUA: Orman ez! kartzelan sartuko nituke batzuen batzuek!

GALTZAUNDI: Lasatu bedi D. Sebero! Zapata zarrak ekarriko dizkiot. Or dauzka Ramoxek ikutu gabe mai gañean.

(Dendara sarturik zapatak eskuan ditula agertuko da).

ESKRIBAUUA: Zuek job santua bera ernegaraziko zenukete... Au miña!

GALTZAUNDI: Emen dituzu.

(Eskribauua eserita dagon alki aurrean belaunikatu ta zapata berriak kentzen lagunduaz zaarrak jarriko dizkio).

ESKRIBAUUA: *(Atsedean artuz).* Au besterik da! Eskerrikasko, Goñi. Zuk alegiña egiten dezu ta zurekin itzegin diteke.

GALTZAUNDI: Neronek orixe nai dizut ba... Etxean nait gabe aundiak ditugu alabarekin. Beorrekin kon-sultatu bearrian nago testamentua nola egin.

ESKRIBAU: Nere lantokia nun dedan badakizu. Ezin asiko gaituzu kale ixkiñan letradutzan.

GALTZAUNDI: Galdera bat egin nai nioke ea alaba gozamenik gabe utzi diteken ala ez. Ez nuke nai Rodriguezen semearekin ezkondu dedin.

ESKRIBAU: Ezin kenduko diozu legezko duana.

GALTZAUNDI: Ederra da kontua! Nik irabazitakoa nai ta ez alabari utzi bear, Rodriguezek jan dezan... Ondo eman ere!

ESKRIBAU: Ez ezkontzea zendun. Aita izatea errez da baiñan gero seme-alabai etorkizuna eman bear zaie.

GALTZAUNDI: Ta sui ta erraiñak mantendu! Au da buruaustea! Alabak «dotia» eskatzen dit eta nere sozioak ixkritura ta nik al dakit zer geiago! Testamentua! Ta onek egitan aitortzen diot bil-dutzen nauela.

ESKRIBAU: Testamentua egiteak ez du iñor iltzen gizona! «Dotia» eman bearra gaitzago da, bai-ñan alabari zor zaiona ematea obe dezu. Eta zure ondasunak agirian jartzea. Ez badezu orre-

la egiten okerrago zuretzat eta ondorengoen-
tzat... Gero arte...!

(Abituaz).

GALTZAUNDI: Ondo pentsatutakoan joango natzaizu
etxera eskribau jauna. Ba al dijoa...?

ESKRIBAU: Aldamenera bakarrik. Beriala emen naiz.

GALTZAUNDI: Ramox ere laister agertuko zaigu...
errenka. *(Atzeruntz begiratu ta badatorrela
nabaiturik)*. Orra bera! Otsoa aitatu ta otsoa
azaldu...! Anima salbo! *(Barrendik abestuaz)*.
Iltzerikan ez nuen
lenago pentsatzen...

VII. AGERRALDIA

Galtzaundi ta Ramox

RAMOX: Zer da orrenbeste dei! Ez diozute gizonari
pakean gosaltzen uzten.

GALTZAUNDI: Ez aiz ba oso aguro etorri. Beti bezela
errenka...

RAMOX: Ire tripa banu globuan etorriko ñiñuan. Emotio Galtzaundi! Tripaundi!

GALTZAUNDI: Kostata!

RAMOX: Or barrenen sartutako guziyak ordaindu badi-tuk bai. I iltzen aizenian erari guztiyak merkatu-ko dituk.

GALTZAUNDI: I zertara joaten aiz ba sagardotegira, jan-edatera ez bada.

RAMOX: Gosaltzera! Utsa! Baxo pare bat, bakallo puska batekin.

GALTZAUNDI: (*Bat batean oroituaz*). Bai! Gure denda-tik ostu dekena. Bakallo laurdena! Falta zala antzeman nitxuan... Beraz i izan aiz?

RAMOX: Ez jauna, ez! Nik ez diat egin jatia besterik! Lexakak artu dik dendan iñor etzegolako...

GALTZAUNDI: Ori litxarrerria dek.

RAMOX: Ez jauna! Ori gosia dek. Ez kezkarik izan, ordainduko diagu. Gu ez gaituk lapurrak!

GALTZAUNDI: A! «Bueno»! (*Lasatuaz*).

RAMOX: Nor zan nere billa?

GALTZAUNDI: Zera... Eskribaua!

RAMOX: Ain goiz? Juzgaduko jende oiek beti auzi billa.

GALTZAUNDI: Ez! zapata billa etorri dek. Ez omen diz-kiok beñere konpontzen-eta...

RAMOX: Konpondu? Zeken, zikoitz arrayua! Aren zapatak eskutan artzeak «oskiya» ematen zidak. Ain zeudek xaar, okertu ta pitzatuak. Zurrondo orrek obe likek berriyak erosi.

GALTZAUNDI: Berriyak? Jarriak ekarri dizkik baiñan ezin ibilli dek. Komeriantia zirudik. Ai ta oi! Min ematen ziotek nunbait. Estuegiak...

RAMOX: Olakoari miña poltxikutik dirua ateratzeak eman oi zio.

GALTZAUNDI: Gauza dek bere zapata xaarrak artuta Rodriguezena joan dala. Neronek eman bear izan zizkioat...

RAMOX: *(Asarre)*. Zeñek agindu dik nere dendan sartzea? Zertarako eman dizkiok? Auzotik baime-nik gabe puskak ateratzia litxarreriya dek...

GALTZAUNDI: Lenago ez uan ori esaten. Miñez dago-nari zer egin bear diok? Gañera edozeñek ukatzen zio ezer D. Sebero eskribauari.

RAMOX: Baita «Karlos Setimori» ere! Ori karlista piña naizela! Iñoren etxian baimenik gabe sartzia...

GALTZAUNDI: Zuek zergatik sartu ziñaten eta bakallo puska artu?

RAMOX: (*Burua axkuretuaz*). Ori besterik dek. Guk erosi nai genian ta gosiak guztiya barkatzen dik...

GALTZAUNDI: Ik guzirako arrazoiak badituk. Batik bat ez lanik egiteko.

RAMOX: Ez akiak aitatu olakorik... Lana... lana, baakik, bakoitzak bere argalkeriyak izaten dizkik eta aitortu biar diat : Ramos ez dek lanerako jayo...

GALTZAUNDI: Aspaldi zekiat ori, baiñan... (*Rodriguezenera begiratuaz*). Ago isilik orain. Eskribaua Rodriguezenetik ateratzera ziak eta zer dioten entzun zagon.

RAMOX: Arkupia zeletan egiteko yayua dek. Lanian ariko bagiñan gixan entzungo diagu guztiya...

GALTZAUNDI: Gorde gaitezan ba, ez zegok gaizki esana.

(Arkupe atzekoaldean ezkutatuaz).

VIII. AGERRALDIA

Lengoak, Eskribaua ta Rodriguez

(Aurrez-aurreko arkupean. Bata atetik kanpora ta bestea barrendik).

ESKRIBAU: Necesito los zapatos mañana... en eso quedamos, «maestro».

RODRIGUEZ: Pierda «cuidiau», señor notario... uno no es como esos otros...

GALTZAUNDI: Guregatik ari dek. Entzuten al dek?

RAMOX: Losintxakerin. Zerri arrayua! Orrek ire diruak nai dizkik.

GALTZAUNDI: Bazegok pizka baterako.

RAMOX: Ba ezpa... egin zak ondo testamentua...

GALTZAUNDI: Zer ba... Ez diat iltzeko asmorik.

RODRIGUEZ: *(Beste aldean).* A ver si uztez s'acuerda d'hacer los papeles para el casorio de mi hijo. ¡Que uno no sabe de letras!

ESKRIBAU: Antes es preciso el consentimiento de los padres.

RODRIGUEZ: Pues el mío lo tiene «ustez», aunque no sé firmar.

ESKRIBAU: Todo se irá arreglando. Le tendré al corriente.

RAMOX: *(Galtzaundiri).* Entzuten al dek? Semia ire alabarekin ezkondu nai dik.

GALTZAUNDI: Nere alabari esateko guztiyak esan zizkioat baiñan alperrik! Neskatzak ezkontzeko amorraziyua artzen duanian...

RAMOX: Nere bertsuak kantatzia bezelakorik ez dek. *(Abestuaz).*

«Euskal Erriko neskatxatxuak
esnatu zaitezte arren
zerengatikan gaitz pegakorra
dabilkizute ondoren».

GALTZAUNDI: Ago isilik!!

RAMOX: Eskribaua kale-barrenera dijuala zirudik. Ez etortzea obe.

GALTZAUNDI: Laister egingo dik jira-buelta.

(Beste aldean).

ESKRIBAUA: Adios, Rodriguez. ¡Vuelvo en seguida!
(Dijoala).

RODRIGUEZ: ¡Hasta luego! *(Dendako atea itxiaz).*

GALTZAUNDI: Emen dizkiagu bestiak... iskamilla boro-biltzeko.

RAMOX: Falta ziranak.

IX. AGERRALDIA

Ramox, Galtzaundi, Lexaka ta Pocofino

POCOFINO: *(Arroxko. Galtzaundiri).* Bakallo-jaliak zeintzuk izan diran arrapatu diat.

RAMOX: Gauza berriya.

POCOFINO: Ara emen bat. *(Lexakari belarritik eldurik).*

LEXAKA: *(Karraxi egiñez).* Ai!, ai!, Belarrik gabe utziko nauk Malko bezala! *(Pocofinok jarraitzen dio Ramoxi belarritik tira naiez).*

RAMOX: *(Igesi egiñez).* Neri berriz «malkoa» ateratzen zaidak eta beok ikutu nere belarriyak! Ez nike «belarri-motz» izan nai.

POCOFINO: Okerrago dek «lapurra» izatea! Bakallo puska ostu diguzute.

RAMOX: Ikasi zak itzak erabiltzen iñor mindu gabe! Zera!

LEXAKA: Gu ez gaituzu ebasle. Pagatzeko asmotan artua genuen bakallo puska gosari gisa. Zenbat den errazu Joxe *(Galtzaundiri).* ta. *(Sakelean eskua sartuaz diru billa).*

GALTZAUNDI: Ez da ezer gizona! (*Biok elkarrekin jar-dunean jarraituaz*).

RAMOX: (*Pocofinori*). Ik ixkamilla jarri dek bakallo-egur batengatik. Eta nik jakin nai diat zeñek eman dizkion Eskribauari zapatak nere lantegitik artuta.

POCOFINO: Beriak zizkian eta ondo egin dik etxera eramatia.

RAMOX: Etxera ez. (*Asarre*). Ez jauna! Rodriguezenera! Ori «traiziyoa» dek. Neri kendu «beltz» bati emateko.

POCOFINO: Ik ez badizkiok antolatzen zapata xaarrak eta berriak min ematen diotela, oñutsik ezin ibilliko dek.

RAMOX: Ez ba akik ba. (*Zirikatuaz*). Rodriguezenera bestee... egiteko batera joan dek Eskribaua. Aren semiaren paperak -ez zapatak- antolatzena. Beraz, ago lo, ta Galtzaundinean norbaitek muturra sartuko dik eta geldituko aiz ez lengusu... ez diru.

POCOFINO: Galtzaundi ta biyok bazekiagu zertan ari geran! Eta Rodriguez orri nor naizen erakutsiko zioat.

RAMOX: I? Ez jakin bat!

POCOFINO: *(Bizi, ta gero tasutsuago)*. Ta i zer aiz ba?

Alper aundi alena ez bestena!

RAMOX: I berriz «sabelaundi» lotsa galdua!

POCOFINO: Erren-makur gaiztua!

(la burrukako zorian. Galtzaundi ta Lexakak sakabanatzen dituztelarik).

GALTZAUNDI: *(Pocofinori)*. Orain ere ardalla sortu dek ik.

POCOFINO: Nik ez! *(Ramoxengatik)*. Onek.

RAMOX: Atariko aiziak!! *(Paketuaz)*.

GALTZAUNDI: Ez zazutela beintzat ojurik egin.

LEXAKA: Oiek beti «armonin» bizi bear. Musika jotzailleak izateko balio duzute. Errango diogu Gorritiri.

RAMOX: Bai aspaldiko adiskidia det D. Felipe. Nai badezute kantatuko degu doñu eder ura!

(Guziek orfeoi antzera abestuaz).

Artza Pilipe Trun la, la
Trun lala. Trun lala

Artza Pilipe trun lala
Trun la trunla la...

(Parregiñ ez).

LEXAKA: Gorriti maisuak bezala organua jotzeatik emango nike...

(Ezin asmatunik).

RAMOX: Zer emango uke? *(Isekari).*

LEXAKA: Ba... «kontrabajua».

RAMOX: «Sin trabajua» bai! *(Guziok algaran).*

LEXAKA: Bakoitza bere lanera joateko sasoia da. Ni banoa... txokolate egitera. Bestela Lexakari emanen diote fama gaitza.

RAMOX: Nik txokolate usai gozoa nabaitzeatik zoluerdiyak jartzen asiko nintzake. Au nazka! Pikiak eskuak zikindu bearra.

POCOFINO: Guk ere lanian asi biar degu bestela «suziedariak» purrut egingo dik.

GALTZAUNDI: Astia kostatzen zaiguk. *(Kalebarren aldera begiratuaz).* Ara nun datorkigun berriz eskribaua!

POCOFINO: Goiz-txoriya! Birigarrua! Ez ziguk ezer egi-
ten utziko!

RAMOX: Ni bai ba! Lanian arrapatuko natxiok beingo-
an. Ariyo! (*Dijoala*).

LEXAKA: (*Au ere etxeruntz abiturik*). Ni ez naiz Ramox
baño gutxiago. Agur jaunak!

X. AGERRALDIA

Lengoak eta Eskribaua

ESKRIBAUA: Kirako guziyak bildu zerate. Galtzaundi ta
konpañiya.

GALTZAUNDI: Sakabanatzen ere asi gera!

ESKRIBAUA: (*Otsegiñez*). Eh Ramox! Zu Migel! Atozte,
atozte! Zuen bearrian naiz.

RAMOX: (*Etorriaz*). Bertsuak kantatzea nai al du?

ESKRIBAUA: Nere zapatakikua zan. Baiñan egiña
dago. Ez zenitun antolatzen eta... Rodriguezek
konpondu dizkit.

RAMOX: Or konpon! Ez etorri gero kalluak min ematen
dizutela-ta.

ESKRIBAUUA: Ez! Zurekikuak bukatu ditut. Orain Lexa-karengana nentorren.

LEXAKA: Beorrek erran, «nagusi».

ESKRIBAUUA: Nik eman nizun mandatuaz azturik zaudela edo.

LEXAKA: Zer ba?... (*Bat batean oroiturik*). A! egiñadut, egiña D. Sebero.

POCOFINO: Txokolatia ta «eskonfak» egarria kentzeko.

GALTZAUNDI: Ago isilik besten pertzan burruntzalirik sartu gabe, mixkindoi!

ESKRIBAUUA: Zuen denda itxia zegon eta badakizu gaur goizerako agindu nizula zortzi arraultzeko almendradun tarta eder bat egitea. Zuk dakizun erakua... Migel.

LEXAKA: Tarta ori egiña dago. Ta labean sartua dut gosaldu aurretik.

RAMOX: Ez bazayo kixkaltzen?

LEXAKA: Zuek bai kixkalduko nazutela. Udako egoaizea baño okerragoak zeate. Goazen, D. Sebero.

ESKRIBAUUA: Bai gizona, gaur nere emaztearen urteurrena det eta goizetik poz on eman nai diot: Lexakaneko tarta eder bat eskeintzea!

LEXAKA: Izan ere! Eman zaizkiozu zorionak andre Kontxesi nere partetik. Anitz urtez! Gure errian dioten bezala!

ESKRIBAU: Zure tartak egingo du zoriontsu. Oso gozo-zalea baita!

GALTZAUNDI: Guk ere egun on bat opa diogu.

POCOFINO: Bazkari ederra izango da gaur zuen etxean. «Pelises Pascuas» ta «guen proetxo».

RAMOX: «Pocofino» muchofino biurtu dek! Erdera txukuna darabilkik. D. Sebero (*Bostekoa eskeñiaz*). Bejondeizutela! Eskumuñak eta urte askoan andre Kontxesi, Bilintxek zion bezela:

Kantatutzera indar aundiko
Desio batek narama
Kontxesi, zuri nai dizut eman
Mereziya dezun fama...
Gure probintzi Gipuzkoan
Igalik gabeko dama
Bedeinkatua izan dedilla
Zu egin zinduben ama.

*(Pocofino ta Galtzaundik txalo jotzen
diote oiu ta zarata ateriaz).*

ESKRIBAUUA: Eskerrikasko, eskerrikasko! (*Guzioi esku emanaz*).

RAMOX: Zapatari baño bertsolari. obea zera.

RAMOX: Ni? Elosegiren etxeko zapata guziak nik konpontzen ditut eta.

LEXAKA: Goazen bada. Nere tartak ematen dit kezka.

ESKRIBAUUA: Oiek ere datozela zure dendara ta ardogozo ta galletak artzera konbidatzen ditut.

RAMOX: Ori geiegi da D. Sebero. Oraintxe gosaltzia egin degu-ta.

POCOFINO: Mistela pizka batekin naikoa degu.

GALTZAUNDI: Nik gogorazi nai nioke, eskribau jauna, testamentua gertutzen asi biar duala.

ESKRIBAUUA: Egingo degu, gizona. Ez dezu beriala iltzeko asmorik izango, noski?

POCOFINO: Ba-ezpa ez dira gauzak gerorako utzi biar ordea... zorrak, abar eta atar...

RAMOX: Ni testigu... Ik pagatzen badek «ixkritura» (*Abestuaz*):

«Oraindaño gelditu
baaiz baraurikan
ez dek gero izango

XI. AGERRALDIA

Lengoak eta Rodriguez

RODRIGUEZ: *(Bere arkupetik ateriaz).* ¿Pero qué pasa hoy aquí?

ESKRIBAUUA: Que es el día de mi señora y les he convidado a unas copas. Venga usted también.

RODRIGUEZ: Aceptao, señor notario, que haiga salud y a mojar el aniversario de su señora.

POCOFINO: ¡Aniversario no, hombre! En todavía no le han enterrao.

RAMOX: Isilik ago astakirtena. Aniversariok urtebetetzia esan nai dik.

RODRIGUEZ: ¡La «ontomástica», hombre!

LEXAKA: *(Eskribauari).* Oiekin bazabiltza! Ez gera iñora garaiz eldutzen. Ta tarta labetik ateratzea berandu eginen zait.

ESKRIBAUUA: E! goazen aguro! Rodriguez. ¡Vamos todos!

RODRIGUEZ: (*Euskera mordolloan*). Bai, jauna, bai, «konprenditxen». Pero voy a avisar a la parienta.

ESKRIBAU: Como usted quiera.

RAMOX: (*Rodriguezi*). ¡Dejale en paz, hombre! Yo no tomo ese trabajo.

POCOFINO: Ez bestiak ere. ¡Hala, Rodriguez!

RODRIGUEZ: ¡Voy! (*Dendara sartu-irtena egiñez*).

POCOFINO: Hoy todos «erribatekos». Eupa!

LEXAKA: Zuek berriketan ta nere tarta labean.

ESKRIBAU: Ni ere beldurrez jarri nazu ez ote zaizun puntun aterako.

GALTZAUNDI: Ikusi ikusi, nuni daramaten zuen tarta ori! (*Mutil bat kale ixkiñan ager bedi tarta daromala. Guziok zerbait esaten dutelarik*). Tarta! Zorioneko tarta! Ara nun dan tarta!

LEXAKA: (*Semea dun mutillari itzegiñez*). Peliziano norat damakik tarta ori?

AZKEN AGERALDIA

Lengoak eta Mutil Koskorra

MUTIL: (*Aitarengana urbiltzen dalarik*). Amak esan dit
D. Sebero eskribauarengana eramateko.

LEXAKA: A! bueno! (*Eskribauari*). Nere emaztea ni
baño zintzoago duzu, D. Sebero. Urrea balio du.
Eta ari eskerrak ez dugu utsegin Andre Kontxe-
sirentzako tarta. Ikusi beza zer itxura ederra
dun!

ESKRIBAU: Alaxen da! Ni ere larritzen asiya nintzan,
ez uste, ez ote ziñan aztu. (*Txanpon batzuek
sakeletik ateriaz eta mutillari eman ez*). Oa len-
baitlen, mutil, eta nere etxean utzi zak.

MUTIL: Bai jauna, bai!

LEXAKA: (*Eskribauari*). Ez bezaio deus eman! (*Semea-
ri*). Ez artu seme!

ESKRIBAU: Ez diot emango, ba! Tira! (*Emanez*). Ni
nazu nagusi emen! (*Biatzetan ikutu ta mixka-
tuaz*).

MUTIL: Eskerrikasko. (*Dijoala*).

LEXAKA: (*Mutillari. Zakar*). Ez ikutu! Oa! Gero eskola-
ra joan piparrik egin gabe.

RAMOX: Kontsejuak ematea baño ejenplu ona obe.

ESKRIBAU: (*Guzioi*). Eta orain, zuek, nere andrearen
urtebetetzea bustitzera. Goazen! Eta Joxepari
eskerrak ematera.

GALTZAUNDI: Jainkoak eman dezaizuela osasun on!

POCOFINO: Urte askotan Andre Kontsesi!

RODRIGUEZ: «Saluz» y pesetas!

RAMOX: Nik zer esan biar det?...

(Abestuaz).

Ta Galtzaundi ta Galtzaundi!

Apellidua dek ori!...

(Guziok abestuaz).

Ta Galtzaundi ta Galtzaundi

apellidua dek Goñi...

OIALA